

Älä luovuta – käytä luovuutta

”Tarvitaan radikaali muutos ajattelutavassa, mikään muu ei nyt auta!”

Näin totesi Teollisuuden Keskusliiton silloinen edustaja Esa Tommila jo syksyllä 1990 television suuresa ympäristöpaneelissa muiden panelistien nyökytellessä. On siis jo liki 20 vuotta siitä, kun teollisuutta myöten sanottiin julkisuudessa tuo oivallus: Tarvitaan uusi ajattelutapa! Ja sellainen ei synny tyhjästä – tarvitaan luovuutta.

Luovuutta tarvitaan sitä enemmän, mitä uudempi tilanne on kyseessä. Monet nykyiset ympäristöongelmat ovat aivan uudenlaisia – moniulotteisia, rajat rikkovia, kaa-voihin taipumattomia. Koskaan ennen ei olemassaolomme luontoperustaa ole möyritty näin rajusti eikä leikitty näin vaarallisilla asioilla, kun edes atomin ytimet, geenit ja muut luonnon kaikkein pyhimät eivät saa olla rauhassa.

Jokainen parisuhdekrisejä kokenut tietää, että kriisissä ei voi jatkaa kuten ennen. Pitää joko erota tai löytää suhteelle uusi suunta. No, bänät eivät tässä tapauksessa onnistu, koska ihminen ei voi erota parisuhteestaan luonnon kanssa. Yhtä mahdotonta on vain se, että leipuri onnistuisi imaisemaan sekoitetun tiikerikakkutaikinan tummat raidat pois vaaleiden seasta.

Niinpä ainoaksi mahdollisuudeksi jää tuo uuden suunnan etsiminen. Onneksi jokainen parisuhdekriseistä selvinnyt tietää myös, että niissä piilee mahdollisuus johonkin uuteen. Ne ovat luovia prosesseja, jos ne jaksaa ottaa niin. Kriisi ja kaaos, luomisen hetkiä.

Mutta mitä tämä luovuus sitten tarkemmin tarkoittaisi ympäristökasvatuksessa? Erotan seuraavassa kolme erilaista luovuuden tyyppiä.

1. Luo jotain ihan uutta! Ainahan voit viedä lapset kuu-hun! Siellä voit sitten näyttää, että katsokaa nyt, eihän täällä voi erkkikään elää, kyllä meidän vaan on siellä omalla pallollamme pärjättävä. Seuraavaksi voit näyttää sieltä maapalloa: katsokaa miten pieni ja kaunis se on, eiköhän pidetä siitä jatkossa vähän parempaa huolta!

Älyttömällä esimerkilläni halusin painottaa, että tällainen aivan uuden luominen on aika marginaalinen luovuuden laji. Yleisesti ottaen ”kaikkia” asioita on jo ajateltu ja ”kaikki” taidesuunnat sekä kasvatustieteilijät on jo keksitty. Ei siis paineita, voit olla hyvinkin luova, vaikkeet koskaan keksisikään mitään täydellisen uutta. (Vaikka voisihan sen kuumatkaa ehkä simuloida...)

2. Yhdistele vanhoja asioita uudella tavalla! Vaikka Sokrates ajattelikin jo kaiken, ei kukaan yhdistele asioita aivan samalla tavalla kuin sinä. Olet siis ainutkertainen, luova! Kukaan ei koskaan ole pitänyt tismalleen samanlaisia Mörriretkiä, oppituntia tai luentoa kuin sinä juuri eilen pidit, kytkenyt asioita samalla tavalla kokonaisuudeksi.

Tällainen ”yhdistelmäluovuus” on ympäristökasvatuksessa erityisen tärkeää, koska ympäristöongelmat ja niiden ratkaisut ovat kytköksissä niin tavattoman moneen muuhun asiaan. Niitä on hahmotettava nimenomaan monen yhdistelminä, kokonaisuuksina. Koko ympäristökasvatuksen perusasetelmakin pohjaa kahden asian väliseen suhteeseen ja yhdistelmään: ihmisen ja muun luonnon, tai ihmisen ja hänen ympäristönsä.

Otetaanpa esimerkki yhdistelemisen merkityksestä, vaikka karjalanpiirakka. Jos edessäsi on kaulin, uuni, pieniä kasoja jauhoja ja riisiä, et voi mitenkään kuvitella karjalanpiirakkaa, tuota Suurta Synteesiä. Kokonaisuus on todella enemmän kuin pelkkä osiensa summa.

Mutta miksi tuonnimisessä namupalassa on riisiä, eihän siinä ole tolkkua! Lähimmät riisipellot ovat tietävästi parin tuhannen kilometrin päässä Karjalasta. Mikä on riisin ja karjalanpiirakan yhteys? Siinä hieno aihe ympäristökasvatettaville selvitetäväksi.

Miten riisitäyte vaikuttaa piirakan ekologiseen jalanjälkeen? Pitäisikö kuitenkin välillä koettaa syödä perunapiirakoita, vaikkeivät ne yhtä hyvältä maistukaan? Siirtykö riisinviljely pohjoisemmaksi, jos ilmasto lämpenee? Pieneekö piiraan jalanjälki tuolloin?

3. Ota vanhoihin asioihin uusi näkökulma! Ympäristökasvatus ja ympäristönsuojelu ovat myös erityisen moninäkökulmaisia. Itämeren rehevöitymistä tai päiväkodin biojätteitä on tärkeää osata ymmärtää monista eri näkökulmista: taloudellisesta, ekologisesta, terveydellisestä, eettisestä, esteettisestä... Tarvitaan siis myös ”näkökulma-
luovuutta”.

Ota tuttuun tilanteeseen uusi näkökulma! Mitä uskonto sanoo biojätteistä? Moneenko eri eliölajin edustajia löytyy koulun sisältä yhden oppitunnin aikana? Millainen on varpaanväli ekosysteeminä? Onko kivi tärkeä? Pitäisikö mehiläisille maksaa palkkaa?

Sinun vahvuutesi voi olla jonkin tietyn näkökulman hyvä hallinta. Käytä sitä! Jos estetiikka on vahva alueesi,

pohdi kasvatettaviesi kanssa mahdollisen ilmastonmuutoksen esteettisiä seurauksia. Jos ymmärrät paljon taloudesta, avaa keskustelu luonnon itseisarvon taloudellisesta merkityksestä.

Tässä se taas nähdään. Istun kirjoittamassa luovuudesta ja mitä teen: jäsenän ja tyypittelen, systematisoin luovuutta. Eikö luovuuden pitäisi olla jotain aivan muuta: hulluutta sekä vapaata ajatuksen lentoa ilman kahleita ja järjestelmällisyyttä?

Pidän lauseesta "Kolikolla on aina kaksi puolta", koska se on niin totta. Luovuus ilman järjestelmällisyyttä on kulluttavaa, eikä siitä useinkaan jää mitään pysyvää.

Taolaiseen dialektiikkaan kuuluva Jinin ja Jangin liitto on kiertämätön: ei ole toista ilman toista. Säkenöivinkin luovuus voi jäädä vain hetken ajan kiilteleväksi saippuakuplaksi ilman tunnollista ja kaavamaisista järjestelmällisyyttä, joka valjastaa luovuuden konkreettisiksi tuloksiksi. ♦

♦ Risto Willamo, ympäristökasvattaja, ekologis-kulttuurinen olento

Ympäristökasvatuspäivät 2008

Tiedekeskus Heurekassa 8.–9.10.

Eri planeetoilta?

Ympäristökasvatuksen ja teknologian kohtaaminen

Ohjelma

Keskiviikko 8.10.

9.30 Ilmoittautuminen

10.00 Seminaari

- Teknologia – mitä sillä tarkoitetaan? Tutkija Alekski Neuvonen.
- Pelastaako teknologia maailman? Mitä sillä on tarjottavanaan ympäristökysymysten ratkaisuun? Tieteis- ja tietokirjailija Risto Isomäki
- Teknologiakasvatus. Rehtori Vesa Äyräs.
- PehmoGIS lasten ja nuorten ympäristösuhteen kartoittajana, Suomen Akatemian tohtoritutkija Marketta Kyttä.
- Loppukeskustelu

12.30 Lounas Cafe Einsteinissa.

13.30 Työpajat

- Lelulle uusi elämä – innovoi vanhalle lelulle uusi käyttötarkoitus. Koulumestarin koulun Innokas! –oppimiskeskus, Vesa Äyräs ja Tiina Korhonen.
- Positiivista teknologiaa. Riitta Wahlström.
- Tuuletus – estävätkö ennakkoluulot yhteistyötä, jolla ratkaista ongelmia? Tiedekeskus Heurekan draamaohjaajat.
- Ekologinen selkäreppu. Satu Lähteenoja.
- Nuorisotyön paja (jatkuu torstaina ympäristötaidepajana). Suomen Ympäristökasvatuksen Seura, Heli Konivuori ja Sanna Koskinen.

Iltajuhla ravintola Ostrobotniassa kello 19 alkaen. Tilaisuudessa jaetaan Ympäristökasvatuksen ruusut.

Torstai 9.10.2008

9.00 Ilmoittautuminen

9.30 Työpajat

- Öljystä silmäläseiksi ja silmäläseistä korusiksi. Pääkaupunkiseudun kierrätyskeskus.
  - Ällistyttävä ralli. Tiedekeskus Heureka.
  - Kulttuuriympäristökasvatuspaja. Suomen Tammi.
  - Luonnossa kotonaan. Suomen Latu.
  - Ympäristötaidepaja (jatkoa nuorisotyöpajalle). Suomen Ympäristökasvatuksen Seura. Heli Konivuori.
  - Tutkijaseminaari
  - Ympäristökasvatuksen valtakunnallinen yhteistyöseminaari
- 12.30 Lounas Cafe Einsteinissa
- 13.30 Vihreän lipun 10-vuotisjuhla auditorio Virtasessa
- 15 Vihreän lipun juhlakahvit Cafe Einsteinissa. Tilaisuus päättyy.

Hinta: Kahden päivän osallistuminen

Suomen Ympäristökasvatuksen Seuran jäsenille ja Vihreä lippu -osallistujille 110 euroa, ei-jäsenille 150 euroa. Yhden päivän osallistumismaksu jäsenille ja Vihreä lippu -osallistujille 60 euroa, ei-jäsenille 80 euroa.

Ilmoittautumiset ja lisätiedot ohjelmasta: www.ymparistokasvatus.fi.

Ympäristökasvatuspäivien osanottajilla on vapaa pääsy Heurekan näyttelyihin.